

8. Андрушко П.П. Науково-практичний коментар до кримінального кодексу України. – К.: А.С.К., 2000. – С. 650-654.
9. Гега П.Т. Правовий режим оподаткування в Україні. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – С. 144.
10. Сухов Ю.М. Суб'єктивна сторона ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. Предпринимательство, хозяйство и право. – 1999. – №12. – С. 25-30.
11. Лисенко В.В., Мельник П.В. Возбуждение уголовного дела об уклонении от уплаты налогов. – К.: Правові джерела, 1999. – С. 254.
12. Кураш Я. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів : автореферат. – Харків, 1998. – С. 18.
13. Дудоров О.О. Встановлення суб'єктивних ознак ухилення від сплати податків у правозастосовчій практиці // Предпринимательство, хозяйство и право. – 1998. – №7. – С. 19-27.
14. Брич Л.П., Навроцький В.О, Кримінально-правова кваліфікація ухилення від оподаткування в Україні. – К.: Атіка, 2000. – С. 287.
15. Бажанов М.И. Уголовное право Украины : конспект лекций. – Днепропетровск, 1992. – С. 196.

Анотація

Смирнова А.В. Інтелектуально-вольові ознаки співучасників ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. – Стаття.

Стаття присвячена внутрішньому прояву податкових злочинів, вчинених у співучасті, що характеризує суб'єктивну сторону цього суспільно небезпечного діяння.

Ухилення від оподаткування може вчинятися як з прямим, так і з побічним умислом. При цьому прямим умислом повинна охоплюватись хоча б якась частина вчинюваного діяння та його злочинного результату (наслідків).

Ключові слова: податкові злочини, співучасть, інтелектуально-вольові ознаки.

Summary

Smyrnova A.V. The Intellectually-volitional signs of співучасників of avoiding tax, collections and other obligatory payments payment. – Article.

This article is devoted to the internal display of tax crimes which was committed in implication that characterizes the subjective side of this socially-dangerous action.

Evasion from the taxation could be made both with direct and with collateral intention. Thus any part of committed action and its criminal consequences should be covered by direct intention.

Key words: tax crimes, complicity, intellectual and motivational signs.

УДК 343.23:343.359

Р.А. Волинець

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ЯК ПРЕДМЕТА ЗЛОЧИНІВ

Для вирішення питання про можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів, пов'язаних із порушенням бюджетного законодавства, велике значення має правильне тлумачення предмета даних злочинів, оскільки предмет злочину певним чином характеризує характер і ступінь суспільної небезпеки такого злочину.

Особливістю злочинів, пов'язаних із порушенням бюджетного законодавства, є те, що вони належать до предметних діянь, а саме на предмет цих злочинів безпосередньо вказує диспозиція ст. 210 та 211 Кримінального кодексу України (далі – КК України). У зв'язку із чим слушною є позиція В.Я. Тація, який зазначає, що «в разі, коли предмет є обов'язковою ознакою, саме він найчастіше встановлюється раніше за все, і нерідко за допомогою отриманих про нього даних з'ясовується решта ознак злочину» [2, с. 49].

Тому дослідження кримінально-правових особливостей бюджетних коштів як предмета злочинів є актуальним з огляду на те, що вирішення питання про те, на що посягає злочин, допомагає зрозуміти сутність останнього як суспільно небезпечного діяння.

Теоретичні та практичні напрацювання, які стали підґрунтям дослідження особливостей злочинів, пов'язаних із порушенням бюджетного законодавства взагалі та характеристики бюджетних коштів, як предмета злочинів, зокрема, стали праці таких дослідників, як П.П. Андрушка, А. Ф. Волобуєва, Н.О. Гуторової, О.О. Дудорова, М.І. Мельника, В.О. Навроцького, В.О. Останіна, О.І. Перепелиці, І.А. Сикорської, Р.Л. Степанюка та деяких інших вчених.

Метою статті є дослідження проблем кримінально-правової охорони бюджетної системи шляхом визначення та уточнення предмета злочину, відповідальність за вчинення якого передбачена ст. 210 КК України, та формулювання пропозицій та рекомендацій щодо розвитку кримінально-правових засобів охорони бюджетної системи від протиправних посягань.

Загально відомо, що предмет злочину є матеріальним виразом відповідних суспільних відносин. На думку М.І. Бажанова, предметом слід вважати будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного складу злочину [2, с. 32].

Стосовно злочинів, що посягають на бюджетні кошти, предмет даних злочинів збігається з предметом суспільних відносин і прямо передбачений у кримінальному законі.

Предмет злочину, передбаченого ст.210 КК України, визначається в кримінальному законі поняттям «бюджетні кошти», до якого належать кошти, які включаються до бюджетів усіх рівнів незалежно від джерела їх формування. Предметом посягання виступають грошові кошти; валютні цінності, а також цінні папери, які були включені до бюджетів усіх рівнів. Особливості обігу, зберігання та використання цих коштів у бюджетній системі детермінують способи злочину та відповідні сліди злочину.

На відміну від більшості інших економічних злочинів, предметом злочинних порушень бюджетного законодавства не можуть виступати матеріальні цінності, оскільки до бюджетів включаються лише грошові кошти. Готівка використовується як предмет бюджетного злочину не часто. Це трапляється, коли бюджетна установа отримує готівкові гроші у банку (наприклад, для виплати зарплати) і вже після цього посадова особа використовує їх через касу не за цільовим призначенням.

У безготівковій формі бюджетні кошти стають предметом злочинних порушень бюджетного законодавства найчастіше. При цьому вони мають певні особливості, обумовлені специфікою безготівкового обігу коштів у бюджетній сфері. Зокрема, такі кошти можуть знаходитись на поточних, поточних бюджетних рахунках відповідної установи в банку або на реєстраційних рахунках в органах Державного казначейства.

Безготівкові кошти, які можуть знаходитись на рахунках бюджетних установ, можна розподілити на дві великі групи. До першої належать кошти, виділені установі з відповідного бюджету для подальшого використання. Іншу групу становлять так звані позабюджетні кошти, тобто ті, які бюджетна установа одержує в результаті здійснення підприємницької діяльності, займатись якою дозволено законодавством та відповідними статутними документами. Позабюджетні кошти можуть мати і органи місцевого самоврядування. Як правило, таким коштам надається статус позабюджетних фондів, кошти яких знаходяться на спеціальних рахунках у банках. Ці кошти відповідно до законодавства також включаються до відповідних бюджетів як власні надходження бюджетних установ [3, с. 127]. Це означає, що й ця група коштів може виступати предметом злочинних порушень законодавства про бюджетну систему.

Детальний аналіз предмета злочину, передбаченого ст. 210 КК, дає можливість стверджувати, що законодавець дещо обмежив кримінально-правову охорону державних фінансів, оскільки в даних статтях йдеться лише про бюджетні кошти, до яких не належать кошти з державних цільових позабюджетних фондів. На даний час фінансове законодавство є розгалуженим та суперечливим, нестабільним та постійно зазнає суттєвих змін. Дані обставини не сприяють однаково розумінню та застосуванню таких норм. Норми бюджетного законодавства переважно більшість таких фондів відносять до бюджетних, а спеціальне законодавство, котре визначає порядок їх створення та використання, визнає їх позабюджетними. Враховуючи те, що до даних фондів надходять значні кошти, і якщо визнати їх як позабюджетні, значить, розглядувані склади злочинів не можуть бути вчинені стосовно коштів даних фондів. Так, Фонд соціального страхування за час свого існування неодноразово змінював свій статус, а саме в 2000 р. він був віднесений до бюджетних фондів, а з 2002 р. належав до позабюджетних фондів. Проте і бюджетні, і позабюджетні кошти є державними фінансами, які покликані забезпечувати діяльність бюджетних органів і установ з фінансової точки зору, а значить, вони вимагають однакової кримінально-правової охорони.

Предметом злочину, передбаченого ст. 210 КК, можуть бути і кошти, виділені з бюджету у вигляді грошової допомоги небюджетним установам (суб'єктам підприємницької діяльності, громадським об'єднанням тощо). Способи порушень законодавства про бюджетну систему з боку посадових осіб підприємств-одержувачів таких коштів обмежуються лише їх повним або частковим використанням на цілі, не передбачені документами, на підставі яких виділялись ці гроші (зокрема, кредитною угодою, рішенням відповідного органу про надання фінансової допомоги з бюджету тощо).

Цінні папери також можуть виступати предметом бюджетних злочинів. Особливе місце серед них займають казначейські векселя та векселя місцевих держадміністрацій у межах видатків відповідного бюджету. Казначейські векселя виступають безпосереднім предметом бюджетних злочинів переважно у бюджетних установах та на підприємствах, які отримують бюджетні дотації. Посадові особи вищевказаних установ іноді припускають їх нецільове використання шляхом оплати ними виконаних робіт або наданих послуг [4, с. 29].

Слід зазначити, що назва статті 210 КК передбачає більш широкий обсяг суспільних відносин, ніж це описано в її диспозиції. Це, у свою чергу, призводить до непослідовного розуміння положень ст. 210 КК у процесі кримінально-правової оцінки вчиненого.

Диспозиція ст. 210 КК визначається змістом ст. 39 Закону України «Про бюджетну систему України» від 05.12.1990 р., який втратив чинність з набранням чинності БК, у зв'язку із чим норми ст. 210 КК не узгоджені з відповідними нормами БК та іншими нормативно-правовими актами з питань виконання бюджету. Це викликає суттєві труднощі у визначенні конкретних способів вчинення злочину, передбаченого нею, та її практичному застосуванні.

Отже, на підставі викладеного слід зазначити, що склад злочину, передбаченого ст. 210 КК, дає в цілому зрозуміти повний зміст суспільних відносин, які існують під час виконання бюджету за видатками, з їх суб'єктами, предметом та соціальним зв'язком. Злочин впливає не на всі елементи цих відносин, але порушення будь-якої зі складових веде до деформації суспільних відносин у цілому.

Аналіз змісту суспільних відносин, визначених у назві статті, та відносин визначених дає можливість стверджувати, що назва статті дає підстави вважати предметом та безпосереднім об'єктом злочину більш широке коло суспільних відносин, ніж це передбачено диспозицією. Зважаючи на те, що назва статті повинна відповідати колу суспільних відносин, які перебувають під охороною зазначеної норми, вважаємо за доцільне запропонувати зміну існуючої назви ст. 210 КК та викласти її в такій редакції, яка більш чітко відображала б зміст диспозиції зазначеної статті: «Порушення порядку виконання бюджету за видатками».

Викладення назви статті в запропонованій редакції більш точніше відображає сутність порушення бюджетного законодавства під час прийняття бюджету, у тому числі його видаткової частини.

Література

1. Тацій В.Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве. – Х.: Вища шк., 1988. – 198 с.
2. Бажанов М.І., Баулін Ю.В. Кримінальне право України: Загальна частина. / за ред. М.І. Бажанова [та ін.]. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 479 с.
3. Степанюк Р.Л. Особливості суб'єктів злочинів, пов'язаних з порушеннями бюджетного законодавства // Вісник Нац. ун-ту внутр. справ. – Х., 2002. – Вип. 18. – С. 127-130.
4. Степанюк Р.Л. Криміналістичні особливості предмета злочинів, пов'язаних з порушеннями бюджетного законодавства // «Теорія та практика криміналістичного забезпечення розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах», міжнар. наук.-практ. конф. : [матеріали]. – К.: НАВСУ, 2001. – Ч. 1. – С. 87-89.

Анотація

Волинець Р.А. Кримінально-правова характеристика бюджетних коштів як предмета злочинів. – Стаття.

Для вирішення питання про можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів пов'язаних із порушенням бюджетного законодавства, велике значення має правильне тлумачення предмета даних злочинів, оскільки предмет злочину певним чином характеризує характер і ступінь суспільної небезпеки такого злочину.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, бюджетні кошти, бюджетне законодавство.

Summary

Volynets R.A. Criminal and legal description of budgetary facilities as to the article of crimes. – Article.

For the decision of a question which concerns with possibility of involving the person to the criminal liability for committed crimes connected with infringement of the budgetary legislation, the great value has correct interpretation of the subject of the crimes. The crime subject characterizes the character and degree of public danger of such crime.

Key words: criminal responsibility, budget, budget legislation.

УДК 343.53:347.728.3/4(477)

Л.К. Кравець

НЕЗАКОННА ЕМІСІЯ ТА ОБІГ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ – ПІДСТАВИ ТА ПЕРЕДУМОВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ

Невпинний розвиток української економіки взагалі та ринку цінних паперів зокрема змушує наш законодавчий орган до відповідної реакції в законотворчості. Захист праввідносин у цій сфері вилився у введенні відповідної заборони певних діянь, а саме в наявності в Кримінальному кодексі 1960 р. ст. 148⁸, переходу цієї норми до Кримінального кодексу 2001р. (ст. 223) із додаванням статей ст. 224, ст. 232¹ та реформи кримінально-правової заборони Законом України від 25 грудня 2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення на ринку цінних паперів» (далі – Закон від 25 грудня 2008 р.) – новою редакцією ст. 223, ст. 232¹ та введенням статей 223¹, 223², 232².

Криміналізація законодавцем у названих нормах певного кола господарських діянь мала під собою відповідне підґрунття, яке буде вивчено автором нижче.

Очевидним є те, що криміналізація того чи іншого діяння має бути обумовлена певними факторами. Однак сучасні науковці і досі сперечаються щодо характеристик цієї обумовленості та фактичного визначення самих принципів криміналізації. Не вступаючи у згадану дискусію, нами обрано за основу принципи криміналізації, визначені Г.А. Злобіним.